

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ,
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІРИ**

Матеріали

науково-практичного круглого столу

(м. Суми, 27 січня 2023 року)

Суми
Сумський державний університет
2023

СКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОГО КОМІТЕТУ:

Махінчук В. М., д-р юрид.наук, професор, заслужений юрист України, заступник директора з наукової роботи НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Попович Т. Г., канд. юрид. наук, старший дослідник, учений секретар НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Деревянко Б. В., д-р юрид. наук, професор, головний науковий співробітник відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

Руденко Л. Д., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки СумДУ;

Плотнікова М. В., канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ;

Сікорська І. М., канд. наук з держ. упр., доцент, голова правління Української асоціації викладачів і дослідників європейської інтеграції;

Швагер О. А., канд. юрид. наук, асист. кафедри міжнародного, європейського права та порівняльного правознавства СумДУ

*Видання рекомендоване до видання рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 6 від 08.02.2022 року)*

Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри : матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 січня 2023 р.). – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 150 с.

До збірника ввійшли тези доповідей та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, які брали участь у засіданні науково-практичного круглого столу «Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри», присвяченого актуальним питанням правового регулювання ринків фінансових послуг в Україні та Європейському Союзу й проведеного в рамках реалізації освітнього проекту «619998-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг», що реалізується за підтримки Виконавчого агентства ЄС з освіти та культури (напрямок Модуль Жана Моне програми Erasmus+).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальності за будь-яке використання інформації, яка міститься в ній.

УДК 347.73:336.1(063)

© Сумський державний університет, 2023

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО.....	7
<i>Levkina R.V., Kotko Ya.M.</i> INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISM OF ADAPTATION OF UKRAINIAN FINANCIAL LEGISLATION TO THE EU LEGAL SYSTEM.....	9
<i>Shvaher O.</i> FINANCIAL INCLUSION IN THE CONTEXT OF SDG.....	13
<i>Бабко Н.М., Мандич О.В</i> ДІДЖИТАЛ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ.....	16
<i>Бондар Ю. А.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Борщенко В.В.</i> ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СФЕРИ НАГЛЯДУ ЗА ВІТЧИЗНЯНИМ СТРАХОВИМ РИНКОМ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	24
<i>Грицай А.А., Тверезовська І.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ ІНВЕСТОРІВ КРАУДФАНДИНГОВИХ ПРОЄКТІВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА В УКРАЇНІ.....	27
<i>Гуцалюк О. М., Гаврилова Н. В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	31
<i>Даценко О. І.</i> ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ШАХРАЙСТВУ З ПЛАТІЖНИМИ ІНСТРУМЕНТАМИ У СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ТА ЄС.....	36
<i>Деменко К.Е.</i> ВАЛЮТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ З ВАЛЮТНИМИ ЦІННОСТЯМИ.....	40

Денисенко С. І.
СУДОВА ПРАКТИКА СУДУ ЄС ЯК ОСНОВА
ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Деревянко Б. В.
ПРО ПОПУЛЯРИЗАЦІЮ ДЕРЖАВОЮ КРИПТОВАЛЮТ
І КРИПТОМАТІВ СЕРЕД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ.....47

Дмитренко Е.С.
ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РИНКУ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР.....51

Загола Т. М.
СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....55

Запорожченко А. В.
ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО
АРБІТРАЖУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ТА
СВІТОВІ ТРЕНДИ.....59

Зінченко Г. С.
СПІВРОБІТНИЦТВО РАХУНКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ ТА
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ АУДИТОРІВ В КОНТЕКСТІ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....63

Карпюк І. В.Гальчич І. П.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
ПОСЛУГ В УМОВАХ ПОГЛИБЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....67

Корнева Т. В.Сірочук І.В.
ПРОЗОРІСТЬ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....69

Кочин В. В.
ЗАКОНОДАВЧЕ ВНОРМУВАННЯ САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА
РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....74

Кучмістенко О.В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПІД ЧАС
ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....78

Максюта А.О.

ПОРЯДОК ДОСТУПУ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ
ДО БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ.....82

Маланчук Т. В.

ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ, ЯКІ
ПЕРЕБУВАЮТЬ ПІД ЗАГРОЗОЮ ОКУПАЦІЇ ДЕРЖАВОЮ-
АГРЕСОРОМ.....85

Новікова М. М.

ПРАВОВИЙ СТАТУС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОРГАНУ З РИНКІВ
ЦІННИХ ПАПЕРІВ (ESMA).....88

Носирев О. О.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....92

Плотнікова М. В.

УЧАСТЬ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ЕТАПІ НОРМОТВОРЕННЯ У
СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
У ЄС ТА В УКРАЇНІ.....96

Руденко Л.Д.

ЩОДО ЮРИСДИКЦІНОЇ ФОРМИ ЗАХИСТУ ВІД ФІНАНСОВОГО
ФІШИНГУ.....105

Сагайдак В. О.

ВПЛИВ ЧЛЕНСТВА ДЕРЖАВИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ
НА ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ БАНКУ ЛАТВІЇ.....109

Семіног С. В.

НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОЗИЧАЛЬНИКІВ, МАЙНО
ЯКИХ ПОШКОДЖЕНО, ЗНИЩЕНО АБО ЗАЛИШИЛОСЬ
НА ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ.....113

<i>Ставерська Т. О.</i> ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ІНСТРУМЕНТА РОЗРАХУНКІВ.....	117
<i>Старинський М.В.</i> ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ПОВ'ЯЗАНИХ З ОБІГОМ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ В УКРАЇНІ.....	121
<i>Ткаченко В.М.</i> ПИТАННЯ ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ.....	124
<i>Трембіч А. Я.</i> МАЙБУТНЄ ІНСТИТУТУ СТРАХУВАННЯ ЯК НЕПОЙМЕНОВАНОГО СПОСОБУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ.....	127
<i>Туркот О. А.</i> ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО АГРАРНИХ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОСОЮЗУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	134
<i>Цветков А.М.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ УКРАЇНИ.....	136
<i>Цукан С.В.</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБОРОТУ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	140
<i>Шейн Д.С.</i> ЗАХИСТ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ NULLUM POENA SINE LEGE: НЕДОЛІКИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ.....	145

ІНВЕСТИЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Гуцалюк О. М.

*доктор екон. наук, професор,
Приватний заклад вищої освіти
«Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова»*

Гаврилова Н. В.

*канд. екон. наук, доцент,
Центральноукраїнський національний технічний університет*

Комерційні банки активізують інвестиційну діяльність через акумуляцію та перерозподіл тимчасово вільних кредитних ресурсів, спрямовуючи їх у сфери, які їх потребують. Незважаючи на стрімкий розвиток інвестиційної активності комерційних банків спостерігаються негативні тенденції, пов'язані з нормативами інвестування, а саме встановленими Національним банком України, з метою контролю за прямими інвестиціями нормативом інвестування (Н11) та нормативом загальної суми інвестування (Н12).

Норматив інвестування у цінні папери за кожною установою (Н11) був встановлений з метою обмеження ризиків вкладання коштів у статутний капітал, який може спричинити втрату частини капіталу. Норматив загальної суми інвестування (Н12) встановлений з метою мінімізації рівня ризиків, пов'язаних із вкладними операціями коштів банків до статутних капіталів сторонніх господарюючих суб'єктів, що може призвести до втрати капіталу банку. За даними офіційного сайту НБУ, станом на 01.01.2022 року норматив інвестування комерційних банків в Україні знаходився на рівні 0,05%, на 01.07.2022 – 0,00%, на 01.01.2023 року – 0,00% при рівні нормативного значення – не більше 15%. Норматив загальної суми інвестування комерційними банками України станом на 01.01.2022 року – 17,0%, на 01.07. 2022 року – 26%, на 01.01 2023 року – 20% при рівні нормативного значення не більше 60% [1].

Розглянуті нормативи не перевищують нормативно допустиме значення, що свідчить про мінімальний рівень ризику, але одночасно і про помірковану, стриману інвестиційну політику комерційних банків в Україні. Нажаль, це свідчить про низький рівень інвестиційної активності комерційних банків України. Банківські установи виконують переважно суто банківські операції і стримано виконують інвестиційні, а отже особливо гостро постає питання активізації інвестиційної діяльності.

За даними Мінфіна у 2017 році комерційні банки випустили боргових цінних паперів на суму 64 млн. грн., у 2018 – 318 млн. грн., у 2019 році – 289 млн. грн., у 2020 році – 396 млн. грн., у 2021 році – 490 млн. грн. [4]. А цінні папери в активах комерційних банків у 2017 році складали – 2697 млн. грн., у 2018 році – 2210 млн. грн., у 2019 році – 2874 млн. грн., у 2020 році – 4022 млн. грн., у 2021 році – 3175 млн. грн. [2].

Причинами, які гальмують розвиток інвестиційної діяльності комерційними банками варто назвати:

- обмежений доступ до інвестиційних банківських продуктів;
- відсутність збалансованого механізму інвестиційної діяльності комерційних банків;
- високий рівень інвестиційних ризиків;
- низький рівень аналізу ефективності інвестиційної діяльності та методів її управління;
- низький рівень розроблених напрямків інвестиційних стратегій комерційних банків [3].

Безумовно, війна в Україні внесла свої корективи в інвестиційну діяльність комерційних банків та загальну інвестиційну стратегію. Банківський сектор і до початку повномасштабного вторгнення видавав перевагу вкладанню коштів в державні облигації та депозитні сертифікати НБУ, які забезпечують йому високу прибутковість та безризиковість, а банківські кредити займали незначну частку інвестицій. Війна обмежила спрямування бюджетних коштів на інвестиційні потреби. План Державного бюджету на 2023 рік передбачає виділення 100 млрд. грн. інвестицій, що складає 70% рівня 2021 року і це 2% ВВП. Низька інвестиційна активність пов'язана із високою вартістю позичкових коштів на внутрішньому ринку. Підвищення облікової ставки НБУ привело до зростання ставок ОВДП з 10% до 20% річних. Тепер процентні витрати бюджету перевищують інвестиційні витрати, що обмежує фіскальний простір державних фінансів [4].

З початком війни відтік коштів іноземних інвесторів скоротився на 8,8 млрд. дол., що відбулось через посилення військових ризиків.

На жаль, навіть в мирний час іноземний капітал не мав помітної ролі в інвестиційних процесах: середньорічні надходження інвестицій у акціонерний капітал у 2020-2021 рр. становили близько 1% ВВП або лише 25 дол. на 1 жителя (наприклад, в Польщі аналогічний показник становить 115 дол. на 1 жителя). Іноземні інвестори до останнього часу воліли більшою мірою експлуатувати свої активи в українській економіці, ніж розширювати інвестиційну діяльність [4].

На жаль, через війну відбулось відсунення становлення вітчизняного фондового ринку, а нині залучення додаткових коштів на інвестиційний розвиток ототожнюється не з ринком позичкового чи інвестиційного розвитку, а з отриманням державних субсидій або міжнародних грантів. Стійка то капіталізована банківська система залишається неспроможною за ринкових умов забезпечувати адекватний потік позичкових коштів у реальну економіку, сприяти трансформації заощаджень у інвестиційні можливості. За період війни фінансові посередники згорнули внутрішній кредит на 6%, у тому числі за вкладеннями в економіку на 53 млрд. грн., а за позиками уряду на 51 млрд. грн. Безумовно інвестиційну активність комерційних банків стримує руйнація економіко-виробничого потенціалу, зниження платоспроможного споживчого попиту та його структурні зміни, міграція трудового потенціалу. Отже воєнні ризики непередбачувано та негативно впливають на реалізацію заходів інвестиційної стратегії комерційних банків [4].

При розробці інвестиційної стратегії комерційним банкам варто посилити взаємозв'язок домогосподарств, як найбільшого постачальника грошових ресурсів, комерційних банків як фінансового посередника на інвестиційному ринку та господарюючих суб'єктів як об'єкта інвестування. Розробка та реалізація інвестиційної стратегії є вихідною позицією в процесі управління інвестиційною діяльністю і передбачає визначення обсягу та складу інвестиційних вкладень, напрямків та механізмів їх здійснення. Основою інвестиційної стратегії є загальна стратегія розвитку конкретного банку, загальноекономічна та стратегічна політика держави. Загальна мета діяльності банку та стратегія економічного розвитку мають забезпечувати:

- розширення ресурсної бази банку;
- надійне зберігання ресурсів банку;
- диверсифікованість вкладень з метою мінімізації ризиків банківської діяльності;
- забезпечення оптимального рівня ліквідності та платоспроможності конкретного комерційного банку;
- розширення сегменту та проникнення на нові ринки банківських послуг [3].

Інвестиційна політика повинна здійснюватися за наступною метою отримання доходу з прибутку, від приросту капіталу через зростання ринкової вартості інвестиційних активів. Важливими елементами інвестиційної політики є аналіз структури активів та пасивів банку, визначення оптимального співвідношення між власним капіталом та борговими зобов'язаннями, мінімізація рівнів ризиків та пошук та виявлення альтернативних джерел інвестиційних ресурсів.

Розробка інвестиційної стратегії передбачає реалізацію внутрішніх інструкцій та алгоритмів дій, які мають визначати наступні критерії:

- відповідність цілей інвестиційної стратегії загальній економічній політиці конкретного банку та держави взагалі;
- збалансованість стратегічних та тактичних цілей інвестиційної стратегії;
- забезпечення ефективності та результативності діяльності банку.

Вдалі стратегічні заходи ґрунтуються на маркетингових засадах, адже саме диверсифікація послуг та сегментація ринку посилюють позиції комерційного банку на ринку. А грамотні маркетингові стратегії впливають на процес ціноутворення.

Сучасний етап стратегічного розвитку комерційних банків тісно пов'язаний з Євроінтеграційними процесами і характеризується укрупненням, концентрацією та централізацією банківського капіталу, адже вважається що на ринку повинні працювати лише дієздатні надійні банки. Нині, на національному рівні впроваджується заходи по реалізації регулюючої діяльності НБУ, спрямованої на приведення нормативів і документів у відповідність до Базельської угоди. У нормативних актах вимагається дотримання вимог до співвідношення основних показників діяльності банків та мінімальні розміри власних коштів банку, що багатьом банкам виконати неможливо, тому і постає питання про об'єднання із найбільш потужними партнерами. Євроінтеграційні процеси вимагають від банківських установ розширення заходів щодо інформатизації та інформаційних технологій, які дозволять створення єдиного інформаційного простору, інформаційних центрів, що містять в собі всі дані про стан та рівень світового господарства та світовий ринок взагалі. Впровадження диджиталізації банківської діяльності та удосконалення інформаційних технологій дозволить скоротити та раціоналізувати витрати за рахунок більш деталізації потреб клієнтів.

Отже, зберігаються негативні економічні умови, які пригальмовують розвиток інвестиційної діяльності комерційного банку, серед яких варто виділити високий рівень інфляції, коливання цін на банківські активи, високі ризики інвестиційної діяльності, обмежені ресурси інвестиційного спрямування; недосконалість нормативної бази та податкового законодавства; зниження довіри населення до довгострокових вкладень; обмеженість та часткова закритість інформації щодо банківського ринку.

Тому, важливо проводити активні заходи щодо залучення інвесторів у тому числі і іноземних, для реалізації проєктів відновлення і розвитку інфраструктури, адже саме якісна інфраструктура потенційно знижує трансакційні витрати інвестора і підвищує готовність інвестувати у бізнес-проєкти.

Література:

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
2. Сумарні активи українських комерційних банків з 2017 по 2021 рр. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/active/>.
3. Брежнева-Єрмоленко О., Золотарьова О. Детермінанти інвестиційної діяльності комерційних банків. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 948–954.

4. Данилишин Б. Підсумки року 2022 та завдання на 2023 рік. Як війна позначилась на фінансовому секторі України: основні здобутки та невдачі цього року і завдання на наступний. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/28/695523/>.

³ Дослідження проведено на виконання міжнародного проекту в сфері освіти «619998-EPP1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE Європейські стандарти захисту прав споживачів фінансових послуг» (спільний проект СумДУ, Еразмус+ Жан Моне Фонду та Виконавчого агентства з питань освіти та культури за підтримки ЄС). Підтримка Європейською комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, який відображає лише думки авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.